

A magyar irodalomtudományi szakbibliográfia kérdései

1. A magyar irodalomtudományi szakbibliográfia hagyományai a XVIII. század elejéig nyúlnak vissza. Legelső, s tegyük hozzá: szinte mindmáig ható formájában az életrajzi rendezési elv érvényesül. Czvittinger Dávid *Specimené-től* GULYÁS Pál félbemaradt művéig (*Magyar írók élete és munkái*) hosszú ívben vezet azoknak a feldolgozásoknak a sora, amelyek lexikonszerűen, egy-egy életrajz mellékleteként tették közzé az író munkásságát bemutató és értékelő bibliográfiai adatokat. Kezdetben e bibliográfiai melléklet csak a könyv alakban megjelent műveket vette számba, később e művek mellé felsorakoztak az időszaki sajtóban közzétett publikációk és az író alkotómunkásságát értékelő kritikai és irodalomtörténeti cikkek, tanulmányok is.

E feldolgozások értékei és korlátai közismertek. Elég, ha csupán jelzészerűen utalunk arra, hogy gyűjtési szempontjaik tágabbak az irodalomtörténeténél. Szerkesztőik felfogásában mindenki író, akinek írása nyomtatásban megjelent, függetlenül az írás tárgyától vagy éppen: színvonalától. E lexikonok tehát számos, az irodalomtudomány határain kívül eső jelenséget is regisztráltak, ugyanakkor — gyűjtésük mechanizmusa miatt — figyelmen kívül hagytak számos olyan irodalomtörténeti jelenséget (irodalmi élet, periodikumok, műfaj- és stílusvizsgálat stb.), amely nem személyhez kötött, amelynek vizsgálata viszont egyre fokozottabb tért hódít irodalomtudományi kutatásainkban.

S ami a legfontosabb: az ilyen típusú regisztráló munka egyre inkább — és törvényszerűen — lemarad a — már a múlt század végén meginduló s a rotációs gépek alkalmazásával összefüggő — információ-áradat teljes regisztrálásától. Az a mikrofilológiai módszer, amely alkalmas volt pl. a BERZSENYI- vagy PETŐFI-irodalom száz év előtti összefoglalására, az már nemcsak ma, de ötven évvel ezelőtt sem volt alkalmas irodalmunk *egészének* a dokumentálására.

E módszer „utolsó mohikánja” KOZOCSA Sándor *Móricz Zsigmond irodalmi munkássága* c. műve (1952), amely a teljesség igényével ugyan, de azt is csak megközelítve, adott egyetlen író esetében képet az életmű publikációról és a rávonatkozó irodalomról. Teljesen törvényszerűnek kell tartanunk, hogy a hasonló módszerrel szerkesztett Petőfi-bibliográfiának a kiadása elé, amely hosszú éveken át készült az MTA Irodalomtudományi Intézetében, elháríthatatlan — mindenekelőtt terjedelmi — akadályok gördültek.

2. Úgyszintén törvényszerűnek kell tartanunk, hogy a „rotációs információ-robbanással” nagyjából egyidőben született meg az irodalomtörténeti szakbibliográfia egy másik formája, amelyet SZINNYEI József, HELLEBRANT Árpád, majd GORIUPP Alisz és KOZOCSA Sándor neve fémjelez, s amelynek legfőbb smertető jegye, hogy a korábbiakhoz képest szelektál. Mindenekelőtt avval,

hogy gyűjtőkörébe már csak az irodalomtörténeti jelenségeket vonja be, másodszor pedig azzal, hogy lényegében véve elhagyja a szövegpublikáció számbavételét, csak a filológiai: az irodalomtörténeti s legfeljebb a kritikai közleményeket gyűjti egybe. Az információk megszorodása, „felgyorsulása” e munkák periodicitásában (negyedévtől — egy vagy két éves tagolásában) is tükröződik.

A megszorodott és tartalmukban részben megváltozott információk újszerű regisztrálásának egy más formája jelentkezett az irodalmi vagy szakfolyóiratok mutatóiban, illetve repertóriumokban. E törekvésekben egyrészt a felhalmozott információkban való eligazítás, pontosabban szólva azok szintetizálásának igénye jutott kifejezésre (l. pl. a *Kisfaludy Társaság Évkönyveinek* név- és tárgymutatóját 1907-ből). Másrészt e munkák, mint pl. a *Nyugat repertórium* (1959), azt a felismerést is tükrözték, hogy a megszorodott közlésáradatból ki kell emelni a lényegeset; azt, ami esztétikai vagy történelmi érték, ami irodalomtörténetünk folyamatában kulcsfontosságú vagy előremutató. S végül e repertóriumok már pusztán létükkel is felhívják a figyelmet arra a megnövekedett szerepre, amelyet a periodikumok játszanak irodalmunk új századának fejlődésében, szemben a korábbi időszak könyvcentrikus jellegével.

Az irodalomtudományi szakbibliográfia új útjait jelzi a nemrég megjelent *Népi írók bibliográfiája* (1972) is, amely túllépve a személyi bibliográfiák és folyóirat-repertóriumok részközlésein egy minden eddigénél szélesebb jelenség: egy fél évszázadig élő és ható írói mozgalomról ad képet; túllépve nemcsak a részközlések szétaprózottságán, hanem bizonyos tematikai korlátokon is: az irodalmi mozgalmat a maga széles, társadalmi és politikai összefüggéseiben reprezentálja.

Utoljára, de nem utolsósorban említjük meg az írói hagyatékok leltárkatalógusait, amelyek már túlmutatnak a nyomtatott információk regisztrálásán, s az irodalom, a művek megszületésének legmélyebb, legszemélyesebb rétegeibe irányítják a kutatás figyelmét. Ugyanakkor azonban hozzáteszük, hogy e leltárak kiemelkedő fontosságát aláhúzva, a továbbiak során nem tarthatjuk feladatunknak részletes elemzésüket.

3. Az elmondottak után leírhatjuk, hogy a „klasszikus” életrajzi keretek közül kiszakadva, irodalomtudományi szakbibliográfiánk az útkeresés stádiumában van, keresi azokat a lehetőségeket, módszereket, amelyekkel át tudja fogni a megszorodott információ-áradatot, másrészt permanensen törekszik az irodalmi jelenségeknek — a személyi rendezővel túlmutató — átfogó, szintetizáló megragadására.

A szintézis első kísérletei nem önálló bibliográfiai művekben jelentkeztek, hanem különböző irodalomtörténeti összefoglalók, korábban PINTÉR Jenő nyolckötetes *Magyar irodalomtörténete* (1930—1938), legutóbb pedig az MTA Irodalomtudományi Intézete által megjelentetett hat kötetes *A magyar irodalom története* (1964—1966) mellékleteiben. Ezek az irodalomjegyzékek azonban csak vázlatos, mintegy tankönyvszerű eligazítók; mélyebb anyagfeltárássra még a korszerű szempontok alapján készült akadémiai kiadvány bibliográfiai apparátusa sem vállalkozott (nem is volt feladata).

Az igazi szintézis felé *A magyar irodalomtörténet bibliográfiájának* megindulása (1972) jelentette az első lépést, amelynek első kötete 1772-ig foglalja össze irodalmunk fejlődését. Ez és a további nyolc kötet magába foglalja irodalomtudományi szakbibliográfiánk két és félszázadának valamennyi eredményét. E kontinuitás nemcsak abban fejeződik ki, hogy magába olvasztja a korábbi

kezdeményezések adattömegét, hanem abban is, hogy azt a további kiegészítések tízezeivel gazdagítja, de legfőképpen és mindenekelőtt abban, hogy számot vetve a hagyományok történelmi korlátaival, tovább lép az irodalmi folyamat bibliográfiákon túlmutató *egészének* az ábrázolása felé. Ez nemcsak az ún. általános rész számszerű megnövekedését jelenti, hanem az irodalom sajátos életközegének, az irodalmi folyamat művelődési és társadalmi, történelmi kapcsolatainak korszerű, marxista értelmezésű dokumentálását.

A magyar irodalomtörténet bibliográfiája azonban e nagyvonalú továbblépés ellenére sem tekinthető irodalomtudományi szakbibliográfiánk lezárt szintézisének. Azért nem, mert a rendelkezésre álló szellemi és anyagi erőkkel számot vetve — mint erre címében is utal — elsősorban *irodalomtörténetírásunk* eredményeit regisztrálja és tudatosan lemond irodalmunk *szövegeinek* (nem irodalomtörténeti jellegű kiadásainak, részletközléseinek, kéziratok hagyatékaiknak) dokumentálásáról.

A munkának ez a vonatkozása az első kötetnél még nem szembetűnő, hiszen régi irodalmunk szövegeinek túlnyomó része irodalomtörténeti munkával gondozott kiadásokban áll rendelkezésünkre, amelyek felvétele értelemszerűen beletartozott a bibliográfia gyűjtőkörébe. Amilyen mértékben haladunk azonban az időben a jelen felé, olyan mértékben válik egyre inkább érezhetővé a szövegek, a kiadások hiánya, hiszen a legutolsó kötet például már csak akkor regisztrálja az egyes műveket, ha azoknak kritikai visszhangja akadt. (Annak hiányában nem vehet róluk tudomást a szerkesztő.) Szélsőségesen fogalmazva: az összegezésnek ez a formája nem arról ad képet, hogy *mit írt az író*, hanem arról, hogy *mit írtak róla*.

Paradox módon: az irodalomtudományi szakbibliográfia maradéktalan teljességének igényét, az újkori szövegdokumentáció egyre szorongatóbb hiányát éppen az eddig legteljesebb, legösszefogottabb irodalomtörténeti bibliográfiánk megszületése, megléte vetette felszínre. S ezt az igényt és hiányérzetet még az is fokozza, hogy kielégítésére, feloldására — igaz, igen vázlatosan és szelektív módon, de — már történetek kísérletek. Albert TEZLA munkáira gondolunk, amelyek rövid, kézikönyvszerű összefoglalását adják irodalmunk bibliográfiájának: nemcsak a történeti és kritikai irodalom, hanem az írói életművek kiadásokban történő felsorakoztatásával is.

4. Ha *A magyar irodalomtörténet bibliográfiája* az évi irodalomtörténeti összefoglalók közel évszázados hagyományára támaszkodhat, az irodalomtudományi szakbibliográfia hiányolt része, amelyet provizórikusan *a magyar irodalom nyomtatott forrásai bibliográfiájának* nevezhetünk, szintén csak hosszú, több évtizedes előkészítő munkával teremthető meg.

Hiszen nem pusztán arról van szó, hogy a könyv alakban megjelent művekről (az első kiadásokról és variánsairól) kell felmérést készíteni, hanem a nyomtatott szövegek valamennyi megjelenési formájáról, mindenekelőtt a periodikumok világáról, amelynek szöveghordozó szerepe — mint már jeleztük — jelentős mértékben megnőtt az utóbbi évszázad során. Feldolgozását azonban nem kizárólag csupán a szövegek indokolják.

Igaz, fontosak maguk a publikációk is, hiszen köztudott, hogy az 1945 előtti írói életműveknek vagy pályaszakaszoknak jelentős része lappang még elfeledett lapokban, folyóiratokban, olyan dokumentációs közegben, amely megélhetési forrást is jelentett az irodalom művelőinek. Ugyanakkor azonban az is megkerülhetetlen tudományos feladat, hogy a művek mellett azokat a viszo-

nyokat is felmérjük, amelyek lehetővé tették a szövegek publikálását, s amelyek hatása, befolyása az írói alkotómunkára vitán felül áll.

E körülmények következetes végiggondolása ellenállhatatlanul sodor a felé a felismerés felé, hogy könyv alakban megjelent publikációk regisztrációja mellett a magyar irodalom nyomtatott forrásait nyújtó bibliográfiának elsőrendű és elodázhatatlan feladata az irodalmi érdekű periodikumok formai és tartalmi feltárása is.

Amikor a Petőfi Irodalmi Múzeum könyvtári szerzeményezési programjának a gondolata felvetődött, nyilvánvalóvá vált, hogy e feladat több ponton érintkezik az irodalomtudományi szakbibliográfia újabban jelentkező igényeivel. S nyilvánvalóvá vált az is, hogy lehet és kell is találni olyan formát, amely egyszerre szolgálja a két különböző társadalmi szinten felmerülő igényt.

Szerzeményezési listákból így lettek bibliográfiák egy — kissé távolról indított, de mindenképpen jelenlevő s egyre inkább domináló motívum alapján. A Kulturális Minisztérium Múzeumi Főosztálya anyagi támogatására támaszkodva a *Petőfi Irodalmi Múzeum Bibliográfiai Füzetei* részt kértek a magyar irodalom nyomtatott forrásait feltáró előmunkálatokból, s abban egyre intenzívebben tudnak bekapcsolódni.

5. Miből áll, s hozzávetőlegesen milyen mennyiségű az az információhalmoz, amelynek áttekintése nélkül a magyar irodalom nyomtatott forrásainak bibliográfiája el nem készíthető?

Nagyon hozzávetőleges s egyúttal nagyon szerény becslés szerint: 10—15 millió adathból, amit *A magyar irodalomtörténet bibliográfiája* összesített tételéhez történő viszonyítással nyerhetünk. E munka ugyanis hozzávetőlegesen 300—400 adatot dolgoz fel. Ezekből a számokból úgy következtethetünk vissza a művek, a publikációk mennyiségére, hogy azokat bizonyos szorzószámmal beszoroztuk. Becslésünk szerint, tekintetbe véve a művek (versek, elbeszélések, regények, drámai alkotások, tárcák stb.) szóródását, e számot harminc és ötven közötti értékben nevezhetjük meg.

Hagyományos mikrofilológiai módszerrel ezt — a gyakorlati gyűjtőmunka során esetleg tovább növekedő — adathalmazt feldolgozni nemigen lehetne, de nem is szükséges. Nemcsak a számtalan újraközlés, ismétlődés, hanem a művek nagyon változó értéke miatt sem. Felesleges, sőt káros lenne például a sajtóközlések túlnyomó többségét alkotó dilettantizmus félelmetes tömegéről részletező képet adnunk, csak azért, hogy velük együtt a remekművek regisztrálását is elvégezzük. Ugyanakkor azonban az is helytelen lenne, ha valamilyen módon nem jeleznénk jelenlétét, legalábbis bizonyos szintig. A sűrítés érdekében tehát kíméletlen szelekcióra van szükség. Félelem nélkül le kell mondanunk a *mikrofilológia teljességéről*, annak érdekében, hogy minél jobban megközelíthessük a lényeg, a *teljesség mikrofilológiáját*.

A felvetett kérdéskomplexumnak ez azonban csak az egyik oldala, a munkafolyamat második fázisa. Annak érdekében, hogy ez megvalósítható legyen: a szerkesztést megelőző anyaggyűjtés folyamán el kell tekinteni minden szűkítő tendenciától, s a „felfedezés” motívumát előtérbe állítva arra kell törekedni, hogy az anyag felmérése során egyetlen valóban értékes adat se kerülje el figyelmünket, még akkor sem, ha annak felderítése munkaigényes és nemegyszer hálátlan feladat.

Néhány példán szeretnénk illusztrálni a két — egymásnak csak látszólag ellentmondó — munkahipotézis gyakorlati alkalmazását.

A *Petőfi Irodalmi Múzeum Bibliográfiai Füzetei* az irodalmi érdekű folyó-

iratok feldolgozását állították a feltárás középpontjába. E feltárást több szinten végzik. Az anyaggyűjtés folyamán az a törekvésünk, hogy a magyar folyóirat-irodalom teljes természetét átnézve, minden olyan címet kézbe vegyünk, amelyben irodalmi érdekű anyag található. Valamennyi periodikum repertórium-szerű feldolgozása elképzelhetetlen. Feltárásuk, valamilyen formájú leírásuk, sőt értékelésük viszont elkerülhetetlen. Kialakult tehát egyrésztől a címek rövidített formái leírásának gyakorlata, amelyet a tartalom közelebbi feltárása érdekében kiegészít a szerzők abc-ben történő felsorolása. Ez a momentum — tapasztalatunk szerint — a bibliográfia értő használója előtt képes érzeltetni a leírt forrás tartalmát, sőt irányzatát is. Ugyanakkor: a tartalmi feltárásnak ez a módja a bibliográfiai sűrítés hatékony eszköze is: részben azzal, hogy a nevek felsorolásában már eleve szelektálunk (lehetőleg csak azokat hagyva meg, akik az irodalmi és életrajzi lexikonban szerepelnek), részben pedig azzal, hogy egy-egy szerző jelenlétét — tekintet nélkül publikációinak számára — csupán egyetlen alkalommal jelezzük, a periodikum terjedelmétől függő egy vagy két éves időszakban.

A sűrítésnek ez az útja hallatlanul gazdaságossá teszi a tartalom tipográfiai megjelenítését. (Az *Erdélyi Helikon* 17 évfolyamának ilyen formában történő leírása mindössze 4 és fél oldalt vett igénybe, a *Borsszem Jankó* 71 évfolyamáé 5-öt, az 1909 és 1944 között megjelenő *Életé* ugyancsak 5-öt stb.) További előnye a szerzői felsorolásnak, hogy a bibliográfia befejezése után segítségükkel s a mutatók közbeiktatásával visszafordítható az időszaki kiadványok közegeben érvényesülő szóródási törvény. A mutatókon keresztül a bibliográfia használója összefüggő és teljes képet kaphat egy-egy életműnek a periodikumok világában megvalósult szeletéről. Igaz: csupán jelzésszerűen. Az egyes művek konkrét behasonlítása már a kutató irodalomtörténészre vár, de ez az aprómunka egyébként is szükséges lenne a források jobb megismerése érdekében.

Az egyes részkielések konkrét megnevezésétől elvonatkoztató, „matematikai” feltárást, amely folyóiratirodalmunk egészét átfogja, egyes esetekben felcseréltük, pontosabban kiegészítettük a „hagyományos” úttal, a repertorizálás mikrofilológiájával. De csak ott, azon forrásoknál, amelyek ezt megkívták, amelyek a fejlődés csomópontjai, alkotóműhelyei voltak, s amelyeknek részletező feltárása hozzásegít egy-egy korszak, írói csoportosulás vagy mozgalom mélyebb megértéséhez, s ezen túlmenően irodalmunk fő fejlődés-vonalainak dokumentálásához. (Ezért állítottuk pl. repertórium-sorozatunk középpontjába a magyar szocialista mozgalom, az avantgarde s a polgári radikális törekvések folyóiratainak a feltárását.)

E két módszer — az újítás s a hagyományé — együttes alkalmazása — megítélésünk szerint — teljes és megbízható képet fog adni nemcsak irodalmunk, de irodalmi folyóirataink, az irodalmi sajtó fejlődéséről és törvényszerűségeiről is.

A „felfedezés” és a szelekció egymást váltogató és kiegészítő alkalmazásának másik példáját az első kiadások szerkesztésének a tapasztalataiból vesszük. Itt a szelekció már a munka legelső fázisában: a feldolgozandó írók névsorának az összeállításában érvényesül. A „felfedezés” a már kiválasztott életművek minél teljesebb bemutatásában érvényesül. S nemcsak az elfelejtett vagy elhaladt kiadványok felkutatásában, ami szintén nem lebecsülendő feladat, hanem a már meglevő forrásoknak a hagyományos úttól eltérő feldolgozásában, mindenekelőtt a könyvművészeti és képzőművészeti momentumok előtérbe hozásában. Kritikai kiadásaink jegyzetei számos esetben bizonyították: milyen

fontos ízléstörténeti, sőt alkotásbeli összefüggéseket takarnak ezek az eddig kellő figyelemben nem részesített vonatkozások, éppen irodalmunk legjobbjainál. Érthető tehát az a gond és igyekezet, amelyet e kiadványok ikonográfiájára, illusztrációira s borítófedeleinek vagy lapjainak a leírására fordítunk, hiszen ez utóbbiak esetében nemegyszer olyan grafikai művel állunk szemben, amely (egy korábban dívott: a fűzött könyvek borítófedeleit megsemmisítő kötetési gyakorlat következtében) legtöbb könyvtárunkban meg sem található.

6. A „felfedezés” és szelekció összefüggéseinek elméleti vonatkozásai úgy válnak teljessé, ha azok gyakorlati: terjedelmi kihatásaival is számot vetünk.

A magyar irodalmi folyóiratok bibliográfiájának eddigi tapasztalatait figyelembe véve az egész munka végső terjedelme hozzávetőlegesen 120–150 ívre becsülhető. A még tervbe vett, kiemelt folyóiratok repertóriumai: 150–200 ívre. A magyar irodalom első kiadásainak terjedelme ugyancsak hozzávetőlegesen: 100–120 ívre tehető. (A *Bibliográfiai Füzetek* irodalomtörténeti összefoglalója nem tartozik bele e sorba.)

A magyar irodalom nyomtatott forrásainak – becsléseink szerint – a folyóiratok és az első kiadások közel 30%-át alkotják. Felmérésünk tehát megközelítőleg a munka egyharmadát jelentené.

Hogyan tovább? – lehetne feltenni a kérdést a jövőt illetően. Előttünk van még az ún. félperiodikumoknak: az évkönyveknek, emlékkönyveknek, almanachoknak, naptáraknak stb. talán még a folyóiratokénál is feltáratlanabb, s tegyük hozzá: elhanyagoltabb, nem egyszer könyvtárilag még fel sem dolgozott világa, amely éppen emiatt számos meglepetést, felfedezést tartogat a kutatók számára. Nem is szólva továbbá az antológiákról, amelyek feldolgozása ugyan maradéktalan, de tömegük, összességük áttekinthetetlen, mert beolvadt, de így is fogalmazhatnánk: elsüllyedt a könyvtári katalógusok abc-rendjébe. – Mind e félperiodikumok, mind az antológiák bibliográfiai feldolgozása ugyanazzal a rövidített, „matematikai” módszerrel képzelhető el, mint a folyóiratoké. A repertorizálásra ebben – a viszonylag kisebb terjedelmű egységekre tagolódo közegben – nemigen lesz szükség.

A magyar irodalom nyomtatott forrásainak ezt a szeletét, becslésünk szerint, 150–180 ívnyi bibliográfiai leírásba lehetne sűríteni.

Hátramaradt az elvégzendő munkának még több mint a fele: a napisajtó. Rögtön hozzátesszük azonban: ez a feladat már messze meghaladja egyetlen intézmény személyi adottságait, kiadási lehetőségeit; tágabb összefogást, erőteljesebb anyagi támogatást igényel.

Elvben e terület feldolgozása is a folyóiratoknál ismertetett kettős úton képzelhető el, azzal a különbséggel, hogy a repertorizálást itt csupán arra a néhány országos jelentőségű lapra kellene korlátozni, amelyek (mint például az *Estlapok*) – a fejlődés bizonyos szakaszaiban – közvetlen és kifejezetten gazdag irodalmi rovattal rendelkeztek. Ugyanakkor azonban tovább kellene gondolni a rövidített feltárás formáit is, mert az egyszerű szerzői felsorolás – terjedelmi és egyéb okok miatt – itt már nem tudna praktikus eligazítást adni.

7. A felvázolt problémák világosan érzékeltetik: milyen sok még előttünk a megoldandó feladat, a filológiai aprómunka. Az idézett számok azonban azt is jelzik, hogy irodalmunk nyomtatott forrásainak a feltérképezése nem megoldhatatlan probléma. A napisajtó kivételével egy-másfél évtized alatt elvégezhető az alapvetés: olyan kiadványformában, amely már közvetlenül tudja segíteni a kutatást.

Már több ízben rámutattak arra: milyen ösztönző hatást gyakorol a szakma fejlődésére egy-egy terület bibliográfiai felmérése. A bibliográfus jól előkészített munkája átjárja a kutatott szakterület minden zugát: új felismerésekre serkent, új összefüggésekre hívja fel a figyelmet, új és új kutatásokra ösztönöz — közvetve —, emeli az egész szakma tudományos szintjét.

Irodalomtudományunkról szólva: bátran állíthatjuk, „történelmi időket” élünk. A hatkötetes akadémiai irodalomtörténet megjelenése megteremtette az előfeltételeit annak, hogy irodalmunk egészéről, s fejlődésének valamennyi korszakáról egységes, marxista alapozású szemléletünk legyen. A magyar irodalomtörténet bibliográfiájának megindulása további lendületet adott a részkutatókhoz, ahhoz, hogy irodalomtudományunk, filológiánk valamennyi rész-eredményét is alkotó módon felhasználva, munkáljuk ki a történelmi fejlődés minden részletét. Bizonyára irodalmunk nyomtatott forrásainak analitikus közzététele sem lesz hatástalan: hasznát láthatja mind a biográfus, mind a textológus, mind az irányzatok és mozgalmak kutatója, de az irodalomszociológus és a sajtótörténet művelője is. Érthetően sürgető és halaszthatatlan feladatunknak tartjuk tehát, hogy az irodalomtörténeti bibliográfia szintézisével párhuzamosan minél gyorsabban tegyük közzé a nyomtatott források új kutatásait. Szeretnénk elérni, hogy ezen együttműködésben megközelítsük minden bibliográfus elődünk — kimondott vagy ki nem mondott — célját: a magyar irodalom, vagy tágabban fogalmazva: nemzeti történelmünk, önismeretünk szélesebb, mélyebb és tényszerűbb megismertetését. S ha ez csak részben is sikerül — munkánk nem volt hiábavaló.

FERENC BOTKA

Les problèmes de la bibliographie spéciale de la science littéraire hongroise

La bibliographie spécialisée idéale des sciences littéraires se compose d'une documentation de deux sorte: d'une part du rassemblement des ouvrages publiés sur certains écrivains et de leurs oeuvres; d'autre part du ramassage, resp. de la sélection des textes littéraires et de leurs publications.

Le dépouillement des publications d'histoire littéraires a une tradition large et ancienne en Hongrie et c'est depuis peu qu'un a commencé l'édition d'une nouvelle synthèse bibliographique envisagée pour huit volumes. Par contre la mise en oeuvre des textes et publications littéraires et restée en arrière, ce qu'est aggravée par l'inventorisation très modeste de l'édition de livres du dernier quart du siècle et par celle des périodiques parues dans derniers 150 années.

L'étude présente essaie — en analysant le modèle des *Cahiers Bibliographiques (Bibliográfiai Füzetek)* du Musée Littéraire Petőfi (Petőfi Irodalmi Múzeum) — dessiner les contours d'une méthode apte tant pour le recensement, que pour la mise en jour de l'édition des livres et des périodiques littéraires des derniers deux siècles.

L'essence de cette méthode est l'application dialectique du rassemblement et de la sélection. La pratique est basée — quant au dépouillement — à la totalité accessible; au cours des travaux de synthèse s'effectuera (par l'élimination des dates sans importance et sans intérêt) l'insistance sur les valeurs historiques et esthétique réelles.